

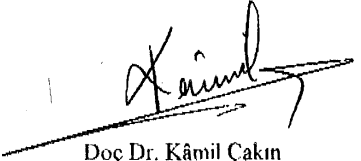
DİNİ ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

05.05.2000

İlgili makama,

Doç. Dr. Ali Rafet Özkan tarafından yayınlanması istemiyle dergimize gönderilen "Çingenerde Din Anlayışı" isimli makale yayın kurumumuz tarafından görüşülmüş olup, yayınlanmasına karar verilmiştir. Dergimiz 2. Cilt 6. Sayısı içeriği tamamlanmış olduğundan, söz konusu makale daha sonraki sayılarda yayınlanacaktır.

Adıgeçenin isteği üzerine bilgilerinize arz olunur.

Doç. Dr. Kâmil Çakın
Yayın Kurulu Başkanı

Çingener (031065)

1

ÇİNGENELERDE DİN ANLAYIŞI*

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMANLAR
22 Ekim 2018

Doç. Dr. Ali Rafet ÖZKAN**

Çingenerler, inanç olarak buldukları ülkelerinin dinlerini kabul etmektedir veya ediyor görünmektedir. Ancak bütün dünya çingenerinde genel olarak; buldukları ülkelerin dinlerini kabul etmekle birlikte, bu dinlere karşı oldukça lâkayt kaldıkları yahut bu dinleri sadece görece kabul ettiklerine de şahit olunmaktadır. Genellikle buldukları ülkelerin dinlerini kabul eden çingenerlerin; günümüzde dini ayin, ibadet ve ritüellerini ihtiva eden özel bir dinlerinin varlığından bahsetmek mümkün değildir. Ancak onların nesilden nesile mütemadiyen aktardıkları ve yaşatmaya çalıştıkları farklı dinî davranış ve dinî geleneklerinin varlığı da bir realitedir. Yaşadıkları ülkelerin dinlerini kolayca kabul etme özelliklerinden dolayı Türkiye, İran, Irak, Suriye, Filistin ve Kuzey Afrika çingenerlerinin tamamı ve Güneydoğu Avrupa çingenerlerinin bir kısmı Müslüman, Avrupa ve Amerika çingeneri de Hristiyandır¹. Ancak onlar buldukları yöre inançlarının yanısıra, itikat ve mezhep farklılıklarının yoğunluğuna göre de kendilerini adapte edebilmektedirler.

Çingenerlerin geleneksel olarak yaşattıkları inançlarının incelenmesine geçmeden önce, Türkiye'deki itikadî dağılımları hakkında kısa bir bilgi vermek istiyoruz. Türkiye'de İslâm inancına sahip olan çingenerler, kendilerini itikadî açıdan Bektaşî-Alevî ve Sünnî olmak üzere iki gruba ayırmaktadır. Özellikle göçer durumda olanların pek çoğu Bektaşî-Alevî müslüman, yerleşik durumda olanların büyük çoğunluğu ise Sünnî müslüman olarak gösterilmektedir. Kanaatimizce göçerlerin Bektaşî-Alevî itikadını benimsemelerinin en önemli sebebi; onların yürüklerle içli dışlı olmalarından kaynaklanmaktadır. Çünkü göçer çingenerler, çoğu zaman yürüklerin göç yollarını kullanmakta ve onların yakınlarında konaklayarak rızıklarına ortakçı olmaktadır². Bundan dolayı etkileşim kaçınılmaz olmaktadır. Yerleşik durumdakilerin büyük çoğunluğunda, onların sünnî anlayışı benimsemiş müslümanlardan etkilenmiş olmaları mümkündür.

Çingenerlerin göçleriyle birlikte beraberlerinde getirdikleri ve hala yaşattıkları dinî anlayışları arasında; "Atalara Saygı", "Yüce Varlık ve Karşıt Güç İnancı", "Ana Tanrıça ve Korkulan Tanrıçalara Tapınma" ve bunlarla bağlantılı olarak "Hac", "Kehaner" (Falcılık) ve "Rituel Temizlik Tasavvurları" gibi önemli bir çok açıdan Doğu, özellikle de Orta Asya

* 20-22 Kasım 1998 tarihinde Konya'da düzenlenen "Dinlerde Din Anlayışı" isimli Dinler Tarihi Sempozyumunda sunulan tebliğdir.

** Atatürk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Dinler Tarihi Öğretim Üyesi

¹ Krş. Reimer Gronemeyer- Georgia A. Rakelmann, Die Zigeuner Reisende in Europa. Köln 1988, s. 147.S

² Krş. Peter Alford Andrews, Türkiye'de Etnik Gruplar, çeviren Mustafa Küpüşoğlu, İstanbul 1992, s. 195.

AKADEMİK

araştırmalar

YIL 1 SAYI 4 BAHAR 1997

Sosyal Bilimler Dergisi
Üç Ayda Bir Yayınlanır**Sahibi**Muharrem AZMAK
*****Yazı İşleri Müdürü**Doç.Dr.Ali Osman GÜNDOĞAN
*****Yayın Kurulu**Ahmet BEŞE
Rıdvan CANIM
Hüseyin CERTEL
Ş.Mustafa ERSUNGUR
Mustafa GİRGEN
Ersin GÜLSOY
H.Bayram KAÇMAZOĞLU
Mahir ÖZKAN
Nevzat Hafız YANIK
Hüseyin YURTTAŞ
*****İdare Yeri ve Yazışma Adresi**Çaykara Cad. No:20 ERZURUM
Tel: (0-442) 234 52 27
Fax: 235 16 79
*****Abone Şartı**Fiatı 500.000
Yıllık Abone: 2.000.000
*****Hesap Nosu**Aşiyân Tic.Ltd.Şti.
İş Bankası Lalapaşa Şb.H.No:132 05 38
ERZURUM
*****Dizgi**Erol YERYUDAN
*****Baskı**AŞIYAN
*****Kapak Düzeni**Salih DENLİ
*****Kapak**

Fatih ÖFSET

ISSN 1301-0387

"Akademik Araştırmalar" adı zikredilmeden
yazılar iktibas edilemez.Gönderilen yazılar iade edilmez.
Yazıların sorumluluğu yazarlara aittir.

İÇİNDEKİLER

Tank Buğra'nın Tiyatro Eserlerine		
Genel Bir Bakış	1	F.Alper
Kadın Yazını	13	S.Z.Bayram
Lise Öğrencilerinin Psikolojik Gereklerinin		
Örüntüleri	21	M.Dilekmen
Erzurum İlindeki Arkeolojik Araştırmaların		
Tarihçesi II	28	K.S.Girginer
Azerbaycan'da Arazboyu Abideleri Hakkında	35	M.Nimet
Yöneten-Yönetilen İlişkisinin Mahiyeti ve		
Kuvvetleri Ülkesi Açısından Siyasal Rejimini	39	U.K.Odabaş
Yeni Roman ve Alain-Robbe-Grillet	54	H.Orhanoglu
Teolojik Önermelere Analitik Yaklaşım	61	(Çev.) Z.Özcan
Eski Türkçede Geniş Zaman	74	Ç.Öztdarendeli
Çingene Hayat Tarzı ve İnancı	80	A.R.Özkan
Felsefe ve Felsefe Tarihi	87	(Çev.) K.Sarıkavak
Mehmet Akif'in Gözüyle Çocuk	92	A.Sınar
Van İdare Mahkemesinde Eğitimle İlgili		
Açılan Davalar	97	C.Topsakal
Hinzorik (Taşoluk) Köyü-Tortum		
Heyelanı (1889)	106	S.Tozlu
Ölümler Korkusu İle İlgili Bazı Felsefi Tavırlar	120	R.Yazoğlu
Türk Aydınının Kutsal Putu: Oryantalizm	124	Ö.Yeniçeri
Sosyolojik Açından Tanzimat ve Sonuçları	136	N.Yıldırım
Kitap Tanıtımı (Üç Nesil, Üç Hayat)	144	E.Erbay

Bu Sayı**Dr.Selahattin Tozlu****Tarafından Hazırlanmıştır**

ÇİNGENE HAYAT TARZI VE İNANCI

Çingeneler (031065) Ali Rafet ÖZKAN*

Türkiye'de çingeneler üzerinde şimdiye kadar akademik düzeyde bilimsel bir çalışma yapılmamıştır. Bundan dolayı da halkımızın çingeneler hakkında fazla bir bilgisi bulunmamaktadır. Çingeneler kimdir?, Nereden gelmişlerdir?, Neye inanırlar?, Nasıl ibadet ederler?, Örf, adet ve gelenekleri nelerdir?, Nikah, defin gibi önemli olayları nasıl ifa etmektedirler? gibi soruların cevapları Türkiye'de henüz bulunmamıştır. Bu çalışma, ülkemizdeki çingenelerin genel tarihini, yaşayış tarzlarını, inançlarını, kimlikleri ve şu andaki durumunu tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Biz burada öncelikle çingene kavramı, çingenelerin menşei ve tarihlerini aydınlığa kavuşturduktan sonra, çingenelerin hayat tarzı ve inançları üzerinde durmak istiyoruz.

Çingene kavramı, Batı'daki kullanımıyla "Rom" (çoğulu Roma), çingenelerin kendi ifadeleriyle "Roman" kelimesinin menşei tam olarak aydınlatılmamıştır. Çünkü bu kavram üzerinde bir çok görüş ileriye sürülmüştür. Biz bu görüşlerin hepsini olmasa da önemli gördüğümüz bir kaçını zikredeceğiz.

Çingenelerin dil ve menşeleri üzerine çalışmış olan XIX. yüzyılın en meşhur alimlerinden August Friedrich Pott ve Franz Miklosich, "rom" kelimesinin Hint kast sisteminin en alt tabakasının müzisyenleri veya şarkıcıları olan "doma" veya "domba"lardan geldiği görüşündedirler¹.

Parisli dil araştırmacısı Jan Kochanowski ve Pencablı W. R. Rishi, rom kelimesini Ramayana ve Manabharata destanlarının efsane kahramanları "Rama" ile irtibatlandırmayı denemişlerdir².

İran'daki çingeneler arasında rom ifadesi bilinmemektedir. Farsça'da çingene için "kevlî" kelimesi kullanılmaktadır. Bu kevlî kelimesi, Behram Gur (420-438) zamanında Hindistan'dan İran'a gelmiş olan grup veya taife anlamına gelmektedir³, Ermenistan'da onlar Lom şeklinde

* Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

¹ Pott, August Friedrich; *Die Zigeuner in Europa und Asien*, Leipzig 1964, s. 48-50.

² Tomasevic, Nebojsa Bato-Djuric, Rajko; *Roma. Eine Reise in die verborgene Welt der Zigeuner, Aus dem Englischen von Uta Haas, Titel der englischen Originalausgabe Gypsies of the World*, Köln 1989, s. 25.

³ Kevlî kelimesi hakkında geniş bilgi için bkz. Muhammed Beşîr; *Ferheng-i Saba*, Saba Yayınları, 4. Baskı, Tahran 1345, s. 862.

ifade edilirler. İspanya'da insan ve kara gibi anlamlara gelen Kalo (çoğulu Kale)⁴, İtalya ve Almanya'da ise Sinto (çoğulu Sintu) şeklinde ifade edilmektedir⁵. Oysa bunlar ülkemizde çingene genel adı altında anılırken, bazı yörelerde kıptî, esmer vatandaş, poşa, mutrib, köçer, elekçi gibi isimlerle de ifade edilmektedirler. Ancak çingeneler kendilerini "Roman" kelimesiyle ifade etmektedirler.

Rom kelimesi Sanskritçe "adam" manasına gelmektedir⁶. Bundan dolayı çingeneler anavatanlarının dillerine sadık kalarak kendilerini Roman tabirini kullanmaktadırlar. Aynı şekilde bunlar Avrupa'da Roma genel adı altında anılmaktadırlar.

Batı'da kullanılmakta olan "çigani" kelimesinin menşei hakkında çok farklı kanaatler ortaya atılmıştır. Bunlardan en yaygın olanı; "Çigani" isminin Batı Anadolu'da çok önceleri yaşamış olan "Atsigani" yahut "Athiganoi" isimli gnostik mezheple irtibatlandırılmasıdır. Balılı bilim adamlarının pek çoğunun kanaatine göre bu "Athiganoi" kavramından Atsiganos (Yunanca), Acigan (Bulgarca), Cygan (Lehçe), Cykan (Rusça), Cigano (Portekizce), Tsigane (Fransızca) ve Çingene (Türkçe) kelimeleri türetilmiştir⁷.

Çingene kavramıyla ilgili bir diğer kanaate göre; çingeneler Farsça ve Türkçe'de kullanılan âhen-ger (âhen=demir, ger=yapan)⁸ sözü ile daha sonra Anadolu'da Milat'tan önce doğmuş gnostik mezhep olan "Athiganoi" ile münasabet kurmuş ve bu iki kelimenin karışımından da çingene ismi doğmuştur⁹.

⁴ Genner, Michael; *Spartakus. Eine Gegen-geschichte des Altertums nach den Legenden der Zigeuner*, 1. Auflage, München 1979, Band I / s.10.

⁵ Tomasevic - Djuric, s. 25.

⁶ Strayer, Joseph R.; "Gypsies", *Dictionary of the Middle Ages (DMA)*, Joseph R. Strayer, Editor in Chief, New York 1985, Vol. VI / s. 40.

⁷ Vossen, Rudiger; *Zigeuner. Roma, Sintu, Gitanos, Gypsies Zwischen Verfolgung und Romantisierung*, Frankfurt am Main 1983, 21; Tomasevic - Djuric, s.26; Strayer, DMA, VI / s. 40;

⁸ Bu kelime için bkz. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Sözlük*, Hazırlayanlar, Abdullah Yeğin-Abdülkadir Badıllı- Hekimoğlu İsmail-İlham Çalım, İstanbul 1981, 1 / s. 46.

⁹ Wiener, Leo; "Gypsies as Fortune-Tellers and Blacksmiths", *Journal of the Gypsy Lore Society, New Series, (J.G.L.S.) (N.S.)*, Liverpool, 1909, s. 15; Gonda, Jan; *Die Religionen Indiens. I. Veda und aelterer Hinduismus. In der Reihe: Die Religionen der Menschheit*, Stuttgart 1960, Bd. XI / s. 299.

ZENTRUM FÜR TÜRKEISTUDIEN TÜRKIYE ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Institut an der Universität/GH Essen

Herr
Dr. Ali Rafet Öskan
Atatürk Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

25240 Erzurum

Essen, 02.06.1998

Sehr geehrter Herr Dr. Ali Rafet Öskan,

hiermit möchte ich Ihnen mitteilen, daß unsere Redaktion die Aufnahme Ihres Artikels zum Thema "Die Zigeuner in der Türkei" in unsere Zeitschrift für Türkeistudien beschlossen hat. Ihr Artikel wird im Heft 2/98 erscheinen.

Für weitere Fragen stehe ich Ihnen gerne zur Verfügung.

Mit freundlichen Grüßen

Çiğdem Akkaya

A. Öskan
031065

19 Kasım 2016
MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

ZIGEUNER IN DER TÜRKIEI

Dr. Ali Rafet Öskan*

In der Türkei wurden bis jetzt über die Zigeuner keine ernsthafte wissenschaftliche Studie durchgeführt. Mit dieser Bearbeitung wollen wir erzielen, wie die allgemeine Geschichte, Identität, Religion, Sitten, Lebensarten und Ausbildung der in heutigen Türkei lebenden Zigeuner und deren Verteilung im Lande sind.

Der Ursprung des Wortes "rom" (Pl. roma)- wie sich viele europäische Angehörige dieses Volkes nennen- ist nicht völlig geklärt. Weil über diesen Begriff viele verschiedene Behauptungen herrschen. Wir wollen nicht alle Behauptungen, sondern nur einige wichtige erwähnen.

Der berühmteste Gelehrte des 19. Jahrhunderts, der sich mit Herkunft und Sprache der Roma beschäftigt habe, A. F. Pott, vertreten die Ansicht, der Name leite sich von "doma" oder "domba" ab, der niedrigsten indischen Kaste, der der Musikanten und Sänger¹.

Jan Kochanowski, ein Sprachforscher aus Paris, und W. R. Rishi aus Punjab haben versucht, den Namen Rom mit "Rama" in Verbindung zu bringen, dem legendären Helden des Mahabharata und des Ramayana².

Dieses Wort "rom" ist für die Zigeuner unbekannt, die in Iran leben. In der farsischen Sprache verwendete man für Zigeuner das Wort "Kevli". Dieses Wort "Kevli"; In der Zeit, wann Behram Gur (420-4387 lebte, bedeutet das aus Indien nach Iran gekommene Gruppe oder Bevölkerung³. In Armanien sind die als "Iom" bezeichnet. In Spanien bedeutet dieses Wort "Mensch" und "Schwarz". Die Mehrzahl des Wortes "kalo" ist "ka'le"⁴. In Italien und in Deutschland sind die Zigeuner als Sinto (Pl. Sinti) genannt⁵.

* Atatürk Üniversitesi, Erzurum / Türkei

¹ Siehe Pott, August Friedrich; Die Zigeuner in Europa und Asien, Leipzig 1964, s. 48-50.

² Siehe Tomašević, Nebojša Bato- Djurić, Rajko; Roma. Eine Reise in die verborgene Welt der Zigeuner, Aus dem Englischen von Uta Haas, Titel der englischen Originalausgabe Gypsies of the World, Köln 1989, s. 25.

³ Siehe Ferheng-i Saba, Muhammed Besti, Saba Yayınları, 4. Baskı, Tahran 1345, s. 862.

⁴ Siehe Genner, Michael; Spartakus. Eine Gegengeschichte des Altertums nach den Legenden der Zigeuner, 1. Auflage, München 1979, Band I / s.10.

⁵ Siehe Tomašević - Djurić, s. 25.

Direktor: Prof. Dr. Faruk Şen

Zentrale Essen: Tel. (02 01) 31 10 41/42
Overbergstraße 27 Fax: (02 01) 31 10 43
45141 Essen E-mail: zfi@uni-essen.de

Büro Bonn:

Wissenschaftszentrum
Alberstraße 45 Tel. (02 28) 30 23 18
53175 Bonn Fax: (02 28) 30 22 70

Almanlar sadece Yahudileri yakmamış;

500 bin Çingene'yi d

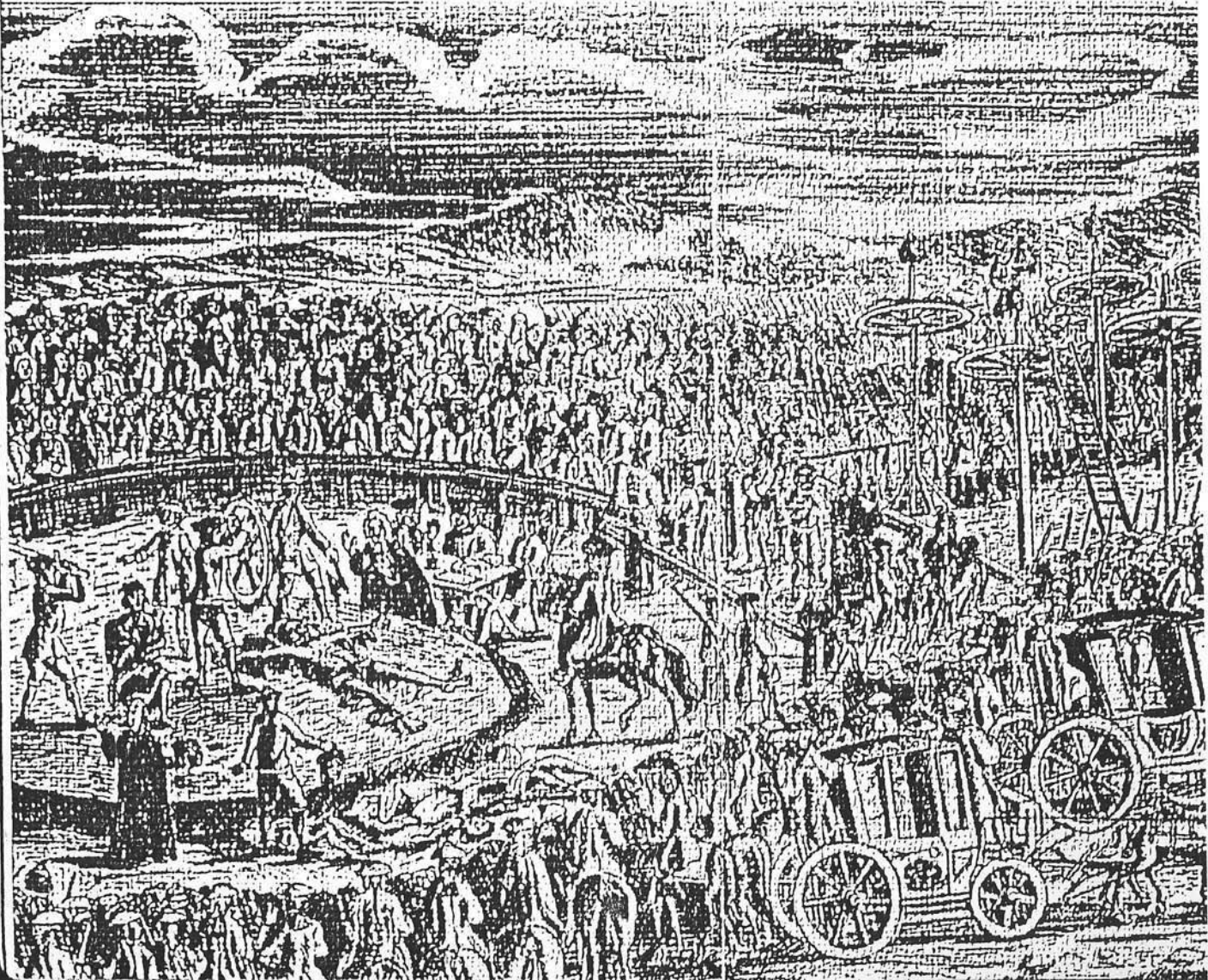
HAŞİM SÖYLEMEZ

Yıllar önce Emir Kusturica'nın kapalı gişe oynayan "Çingenerler Zamanı" isimli filmi ile tüm dünya Çingeneri tanımaya başladı. Yugoslavya'daki Çingenerleri anlatan bu film onlarla ilgili en özgün çalışma imajıyla kamuoyunun beğenisine sunuldu. "Çingenerler Zamanı" filminden önce Çingenerler üzerine ciddi çalışmalar olmadığı gibi, onların tarihi ile ilgili bilgiler de yetersiz kalıyordu. Oysa Çingenerler tarihine bakıldığında dünyadaki hemen hemen tüm devletler tarafından (Osmanlı hariç) ezildikle-

ri karşımıza çıkıyor. Ve tarih bunları hep gözardı etmiş. Çingenerlerin tarih boyunca çeşitli sürgünler yaşadıkları, çeşitli zulümlere maruz kaldıkları tarihi belgelerle orta-

ya çıktı. Ortaya çıkan bir başka gerçek ise Çingenerlerin diri diri yakıldıklarıyla ilgili. II. Dünya Savaşı sırasında Almanlar tarafından yüz binlerce Çingenerin yakıldığı

Tarih boyunca Avrupa'da zulümlere maruz kalan Çingenerlerin II. Dünya Savaşı'nda Almanlar tarafından yakıldığı ortaya çıktı. Türk ajanı oldukları gerekçesiyle Almanlar, 500 bin Çingene'yi fırınlarda yakarken, binlerce Çingenerin de göç etmesine sebep olmuş. Dachau kampı ve 3. Bölge'de Çingenerlerin binbir türlü işkenceye maruz kaldıkları yıllar sonra gün yüzüne çıktı

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA CELEN DOKÜMAN

MADDE YAYIMLANDIKTAN

B U H A F T A
A K S İ Y O N

328

AKSIYON 17-23 MART 2001 YIL 7 SAYI 328
HAFTALIK HABER YORUM BENGİSİ

Dinler Tarihi Araştırmaları-II

(Sempozyum: 20-21 Kasım 1998, Konya)

Çingenerler (031065)

DİNLER TARİHİ DERNEĞİ YAYINLARI/2

ANKARA 2000

MAFTE YAYIMLANDIKTAN
SONRA ÇİLEN DOKÜMAN

ÇİNGENERLERDE DİN ANLAYIŞI

Doç. Dr. Ali Rafet ÖZKAN*

19 Kasım 2016

Çingenerler, inanç olarak buldukları ülkelerin dinlerini kabul etmektedir veya ediyor görünmektedir. Ancak bütün dünya çingenerlerinde genel olarak; buldukları ülkelerin dinlerini kabul etmekle birlikte, bu dinlere karşı oldukça lâkayt kaldıkları yahut bu dinleri sadece görece kabul ettiklerine de şahit olunmaktadır. Genellikle buldukları ülkelerin dinlerini kabul eden çingenerlerin; günümüzde dini ayin, ibadet ve rituellerini ihtiva eden özel bir dinlerinin varlığından bahsetmek mümkün değildir. Ancak onların nesilden nesile mütemadiyen aktardıkları ve yaşatmaya çalıştıkları farklı dinî davranış ve dinî geleneklerinin varlığı da bir realitedir. Yaşadıkları ülkelerin dinlerini kolayca kabul etme özelliklerinden dolayı Türkiye, İran, Irak, Suriye, Filistin ve Kuzey Afrika çingenerlerinin tamamı ve Güneydoğu Avrupa çingenerlerinin bir kısmı Müslüman, Avrupa ve Amerika çingenerleri de Hıristiyandır.¹ Ancak onlar buldukları yöre inançlarının yanısıra, itikat ve mezhep farklılıklarının yoğunluğuna göre de kendilerini adapte edebilmektedirler.

Çingenerlerin geleneksel olarak yaşattıkları inançlarının incelenmesine geçmeden önce, Türkiye'deki itikadî dağılımları hakkında kısa bir bilgi vermek istiyoruz. Türkiye'de İslâm inancına sahip olan çingenerler, kendilerini itikadî açıdan Bektaşî-Alevî ve Sünnî olmak üzere iki gruba ayırmaktadır. Özellikle göçer durumda olanların pek çoğu Bektaşî-Alevî müslüman, yerleşik durumda olanların büyük çoğunluğu ise Sünnî müslüman olarak gösterilmektedir. Kanaatimizce göçerlerin Bektaşî-Alevî itikadını benimsemelerinin en önemli sebebi; onların yörüklerle içli dışlı olmalarından kaynaklanmaktadır. Çünkü göçer çingenerler, çoğu zaman yörüklerin göç yollarını kullanmakta ve onların yakınlarında konaklayarak rızıklarına ortakçı olmaktadır.²

* Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

¹ Krş. Reimer Gronemeyer- Georgia A. Rakelmann, Die Zigeuner Reisende in Europa, Köln 1988, s. 147.

² Krş. Peter Alford Andrews, Türkiye'de Etnik Gruplar, çeviren Mustafa Küpüşoğlu, İstanbul 1992, s. 195.

AKADEMİK

araştırmalar

YIL 1 SAYI 4 BAHAR 1997

Sosyal Bilimler Dergisi
Üç Ayda Bir Yayınlanır

Sahibi
Muharrem AZMAK

Yazı İşleri Müdürü
Doç.Dr.Ali Osman GÜNDOĞAN

Yayın Kurulu
Ahmet BEŞE
Ali İhsan KOLCU
Selami SÖNMEZ
Selahattin TOZLU
Mustafa YILDIRIM

"Akademik Araştırmalar" Hakemli Dergidir.
Makaleler iki alan uzmanının oluru ile yayınlanır.

Bilim Kurulu

Prof.Dr.Dursun Ali AKBULUT
Prof.Dr.Süleyman Hayri BOLAY
Prof.Dr.Şule ÖZKAN
Prof.Dr.Saim SAKAOĞLU
Doç.Dr.Kenan DEMİRAYAK
Doç.Dr.H.Bayram KAÇMAZOĞLU
Doç.Dr.Renzi Yavaş KINCAL
Doç.Dr.Niyazi USTA

İdare Yeri ve Yazışma Adresi
Çaykara Cad. No:20 ERZURUM
Tel: (0-442) 234 52 27
Fax: 235 16 79

Abone Şartı
Fiatı 500.000
Yıllık Abone: 2.000.000

Hesap Nosu
Aşiyân Tic.Ltd.Şti.
İş Bankası Lalapaşa Şb.H.No:132 05 38
ERZURUM

Dizgi
Erol YERYUDAN

Kapak Düzeni
Salih DENLİ

Baskı
AŞIYAN

Kapak
Fatih OFSET

ISSN 1301-0387

"Akademik Araştırmalar" adı zikredilmeden
yazılar iktibas edilemez.
Gönderilen yazılar iade edilmez.
Yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

İÇİNDEKİLER

Tank Buğra'nın Tiyatro Eserlerine	
Genel Bir Bakış	1 F.Alper
Kaçım Yazını	13 S.Z.Bayram
Lise Öğrencilerinin Psikolojik Gereklerinin	
Örüntüleri	21 M.Dilekmen
Erzurum İlindeki Arkeolojik Araştırmaların	
Tarihçesi II	28 K.S.Girginer
Azerbaycan'da Arazboyu Abideleri Hakkında	35 M.Nimet
Yöneten-Yönetilen İlişkisinin Mahiyeti ve	
Kuvvetleri İlişisi Açısından Siyasal Rejimler	39 U.K.Ödabaş
Yeni Roman ve Alain-Robbe-Grillet	54 H.Orhanoglu
Teolojik Önermelere Analitik Yaklaşım	61 (Çev.) Z.Özcan
Eski Türkçede Geniş Zaman	74 Ç.Özdemireli
Çingene Hayat Tarzı ve İnancı	80 A.R.Özkan
Felsefe ve Felsefe Tarihi	87 (Çev.) K.Sarıkavak
Mehmet Akif'in Gözüyle Çocuk	92 A.Sınar
Van İdare Mahkemesinde Eğitimle İlgili	
Açılan Davalar	97 C.Topsakal
Hinzorik (Taşoluk) Köyü-Tortum	
Heyelanı (1889)	106 S.Toziu
Ölüm Korkusu İle İlgili Bazı Felsefi Tavrılar	120 R.Yazoğlu
Türk Aydınlanma Kutsal Putu: Oryantalizm	124 Ö.Yeniceri
Sosyolojik Açardan Tanzimat ve Sonuçları	136 N.Yıldırım
Kitap Tanıtımı (Üç Nesil, Üç Hayat)	144 E.Erbaş

Bu Sayı

Dr.Selahattin Tozlu

Tarafından Hazırlanmıştır

ÇİNGENE HAYAT TARZI VE İNANCI

Çingenerler (031065) Ali Rafet ÖZKAN*

Türkiye'de çingenerler üzerinde şimdiye kadar akademik düzeyde bilimsel bir çalışma yapılmamıştır. Bundan dolayı da halkımızın çingenerler hakkında fazla bir bilgisi bulunmamaktadır. Çingenerler kimdir?, Nereden gelmişlerdir?, Neye inanırlar?, Nasıl ibadet ederler?, Orf, adet ve gelenekleri nelerdir?, Nikah, defin gibi önemli olayları nasıl ifa etmektedirler? gibi soruların cevapları Türkiye'de henüz bulunmamıştır. Bu çaişime, ülkemizdeki çingenerlerin genel tarihini, yaşayış tarzlarını, inançlarını, kimlikleri ve şu andaki durumunu tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Biz burada öncelikle çingene kavramı, çingenerlerin menşei ve tarihlerini aydınlatma kavuşturduktan sonra, çingenerlerin hayat tarzı ve inançları üzerinde durmak istiyoruz.

Çingene kavramı, Batı'daki kullanımıyla "Rom" (çoğulu Roma), çingenerlerin kendi ifadeleriyle "Roman" kelimesinin menşei tam olarak aydınlatılmıyış değildir. Çünkü bu kavram üzerinde bir çok görüş ileriye sürülmüştür. Biz bu görüşlerin hepsini olmasa da öncüleri gördüğümüz bir kaçını zikredeceğiz.

Çingenerlerin dil ve menşeleri üzerine çalışmış olan XIX. yüzyılın en meşhur alimlerinden August Friedrich Pott ve Franz Miklosich, "rom" kelimesinin Hint kast sisteminin en alt tabakasının müzisyenleri veya şarkıcıları olan "doma" veya "domba"lardan geldiği görüşündedirler¹.

Parisli dil araştırmacısı Jan Kochanowski ve Pencablı W. R. Rishi, rom kelimesini Ramayana ve Mahabharata destanlarının efsane kahramanları "Rama" ile irtibatlandırmayı denemişlerdir².

İran'daki çingenerler arasında rom ifadesi bilinmemektedir. Farsça'da çingene için "kevlî" kelimesi kullanılmaktadır. Bu kevlî kelimesi; Behram Gur (420-438) zamanında Hindistan'dan İran'a gelmiş olan grup veya taife anlamına gelmektedir³, Ermenistan'da onlar Lom şeklinde

* Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

¹ Pott, August Friedrich; *Die Zigeuner in Europa und Asien*, Leipzig 1964, s. 48-50.

² Tomasevic', Nebojsa Bato-Djuric', Rajko; *Roma. Eine Reise in die verborgene Welt der Zigeuner. Aus dem Englischen von Uta Haas, Titel der englischen Originalausgabe Gypsies of the World*, Köln 1989, s. 25.

³ Kevlî kelimesi hakkında geniş bilgi için bkz. Muhammed Beşîrî, *Ferheng-i Saba*, Saba Yayınları, 4. Baskı, Tahran 1345, s. 862.

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

Madde yayımlandıktan sonra gelen dokümanlarda insan ve kara gibi anlamlara gelen Kalo (çoğulu Kale)⁴, İtalya ve Almanya'da ise Sinto (çoğulu Sintu) şeklinde ifade edilmektedir⁵. Oysa bunlar ülkemizde çingene genel adı altında anılırken, bazı yörelerde kıptî, esmer vatandaş, poşa, mutrib, köçer, elekçi gibi isimlerle de ifade edilmektedirler. Ancak çingenerler kendilerini "Roman" kelimesiyle ifade etmektedirler.

Rom kelimesi Sanskritçe "adam" manasına gelmektedir⁶. Bundan dolayı çingenerler anavatanlarının dillerine sadık kalarak kendilerine Roman tabirini kullanmaktadırlar. Aynı şekilde bunlar Avrupa'da Roma genel adı altında anılmaktadırlar.

Batı'da kullanılmakta olan "çigani" kelimesinin menşei hakkında çok farklı kanaatler ortaya atılmıştır. Bunlardan en yaygın olanı; "Çigani" isminin Batı Anadolu'da çok önceleri yaşamış olan "Atsiganı" yahut "Athiganoi" isimli gnostik mezheple irtibatlandırılmasıdır. Balılı bilim adamlarının pek çoğunun kanaatine göre bu "Athiganoi" kavramından Atsiganos (Yunanca), Acigan (Bulgarca), Cygan (Lehçe), Cykan (Rusça), Çigano (Portekizce), Tsigane (Fransızca) ve Çingene (Türkçe) kelimeleri türetilmiştir⁷.

Çingene kavramıyla ilgili bir diğer kanaate göre; çingenerler Farsça ve Türkçe'de kullanılan âhen-ger (âhen=demir, ger=yapan)⁸ sözü ile daha sonra Anadolu'da Milat'tan önce doğmuş gnostik mezhep olan "Athinganoi" ile münasabet kurmuş ve bu iki kelimenin karışımından da çingene ismi doğmuştur⁹.

⁴ Genner, Michael; *Spartakus. Eine Gegen-geschichte des Altertums nach den Legenden der Zigeuner*, 1. Auflage, München 1979, Band 1 / s.10.

⁵ Tomasevic' - Djuric', s. 25.

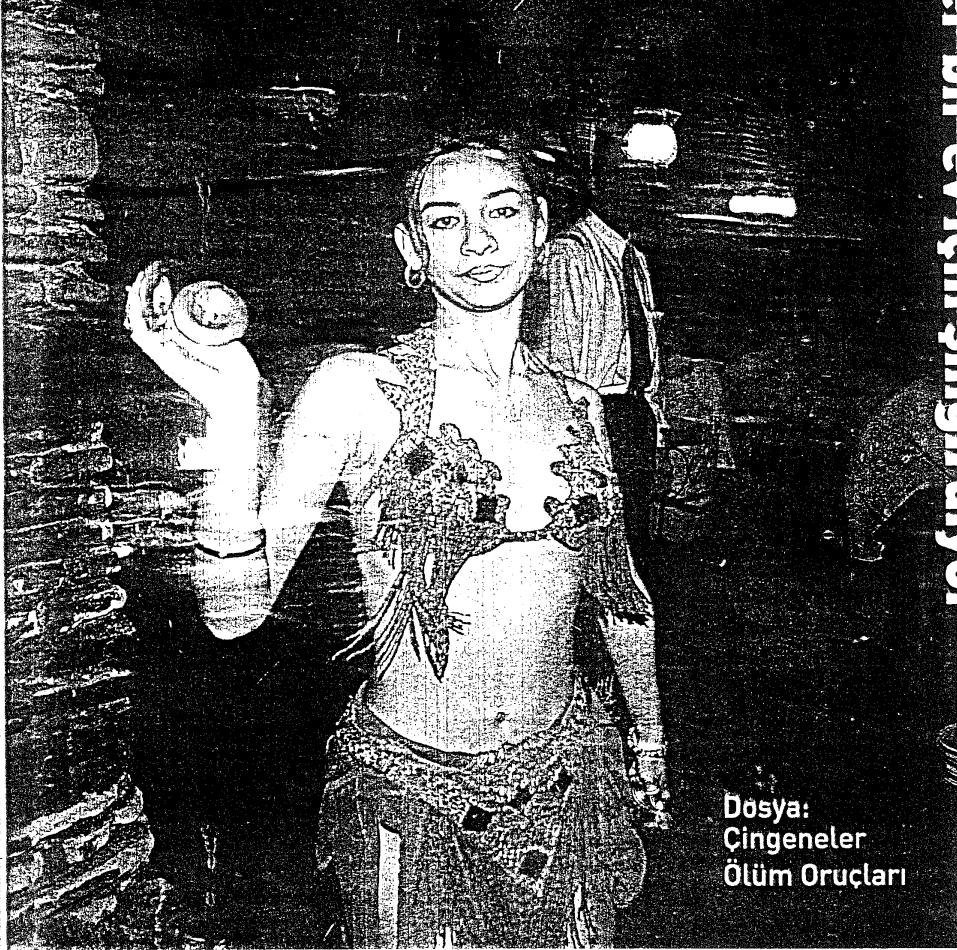
⁶ Strayer, Joseph R.; "Gypsies", *Dictionary of the Middle Ages (DMA)*, Joseph R. Strayer, Editor in Chief, New York 1985, Vol. VI / s. 40.

⁷ Vossen, Rudiger; *Zigeuner. Roma, Sintu, Gitano, Gypsies Zwischen Verfolgung und Romantisierung*, Frankfurt am Main 1983, 21; Tomasevic'-Djuric', s.26; Strayer, DMA, VI / s. 40;

⁸ Bu kelime için bkz. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Sözlük*, Hazırlayanlar, Abdullah Yeğin-Abdülkadir Badıllı- Hekimoğlu İsmail İlham Çalın, İstanbul 1981, 1 / s. 46.

⁹ Wiener, Leo; "Gypsies as Fortune-Tellers and Blacksmiths", *Journal of the Gypsy Lore Society, New Series. (J.G.L.S.) (N.S.)*, Liverpool, 1909, s. 15; Gonda, Jan; *Die Religionens Indiens. I. Veda und aelterer Hinduismus. In der Reihe: Die Religionen der Menschheit*, Stuttgart 1960, Bd. XI / s. 299.

Her ölüm erken ölümdür
trafo altına kurulu yaşamlar
bizans'ın son demleri

Dosya:
Çingenerler
Ölüm Oruçları

HER ÖLÜM ERKEN ÖLÜMDÜR

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Haber Alanı, Ekin 2001/30/01, Fotoğraf: Mustafa Kemal

ÇİNGENELER: AKADEMİK

KİMİ "CONO", KİMİ "POŞA", KİMİ "MUTRİP" DER ONLARA

"Türkiye Çingenerleri" başlıklı araştırması Kültür Bakanlığı'na yayımlanan Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ali Rafet Özkan, dosyamızı makalesiyle zenginleştirdi. Özkan'dan çingenerlere akademik bir bakış...

DOÇ. DR. ALİ RAFET ÖZKAN

Çingenerler, özgün yaşam biçimleriyle buldukları ülke insanlarından ayrılan, bu özellikleriyle de öteki insanların ilgisini çeken, merak uyandıran bir yapıya sahiptir. Ancak gelenek ve göreneklerine bağlılıkları, dışı kapalı yaşam biçimleriyle de dünyada buldukları her ülkede dışlanan, horlanan marjinal bir grup olmaktan da kurtulabilmiş değillerdir. Çingenerler, göçebe topluluklar sınıflamasında, "ticari (alışverişçi) göçebelere" içinde düşünülmektedir. Göç, çingene kültürünün korunması, akrabalık ilişkilerinin canlı tutulması ve geçimini daha kolay temini edilmesi gibi sebeplere dayanmaktadır.

Dünyada altmış kadar çingene grubunun mevcut olduğu bilinmektedir. Ancak bunların arasında en fazla tanınanları şunlardır: Banjara, Gaduliyi Lahor, Nathi çingenerleri. İki bunlar günümüzde Hindistan'da yaşamaktadır. Luri, Gurbeti, Arlije, Lavor, Gopt, Kalderaş, Manuş, Gitano gibi çingene grupları ise Hindistan dışında, dünyanın çeşitli yörelerinde dağınık olarak yaşamlarını sürdüren çingenerlerdir.

Çingenerlerin kökeninin Hindistan olduğu bilinmekle beraber, asıl çıkış yerlerinin Hindistan'ın hangi bölgesi olduğunda bir netlik yoktur. Ancak konuştukları dil yapılarından hareketle onların Hindistan'ın kuzey ve kuzeydoğusundan oldukları düşünülmektedir. Ayrıca, "Romani" ya da "Romanes" denilen çingene dili, bilimadamlarına göre, Hint-Avrupa dil grubuna dahil edilmektedir.

Çingene göçleri üç aşamalı olarak değerlendirilmektedir. Bunlardan İki Miladi V. ve VII. yüzyıllarda, ikincisi, VII. ve X. yüzyıllar arasında, sonuncusu da X. ve XIII. yüzyıllar arasında olmuştur. Anadolu'da ise,

Çingenerler (031 065)

820 - 834 yılları arasında görülmeye başlanmıştır. Selçuklu ve Osmanlı zamanında Anadolu'yu yurt edinmişlerdir.

Türkiye'nin birçok yöresinde yaşayan çingenerlerin, çoğunlukta bulunduğu yerlerin başında Marmara, Ege ve Akdeniz Bölgeleri gelmekte, bunu Karadeniz, İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu izlemektedir. Dünyada 4,5 milyon çingene bulunurken, ülkemizdeki toplam çingene nüfusu 403 bin civarındadır. Yerleşik düzene geçmeksizin tamamen göçebe yaşamı süren çingenerimizin sayısı da 20 bindir.

Çingenerler, Türkiye'nin çeşitli yerlerinde değişik şekillerde adlandırılmaktadır: Erzurum, Artvin, Bayburt, Erzincan ve Sivas'ta "poşa"; Van, Hakkari, Mardin ve Siirt'te "mutrip"; Gaziantep, Malatya ve Şanlıurfa'da "gurber"; İç Anadolu'da "eleği"; Akdeniz Bölgesi'nde "arabacı" olarak anılırken, Ankara'da "teber", Adana'da "cono", Trakya yöresinde "roman", Kayseri, Adana, Osmaniye, Sakarya ve Çorum illerinde "haymantos" sözleriyle anılırlar. Eski zamanlarda "kıpti" olarak isimlendirilen çingenerlere günümüzde resmi dilde "esner vatandaş" denmektedir.

Çingene yaşamının merkezinde aile bulunmaktadır. Aile yapıları geniş karakterli olup çocuk çingene yaşamının özü, hedefi ve merkezidir. Çocuksuz aileler mutsuz olmaktadır.

Ailede kadınların çok önemli bir işlevi vardır. Kadınlar çingene ailesinin ekonomik koruyucusudur ve ev işlerinin yanı sıra aile geçimini temin etmekte önemli bir rol üstlenmişlerdir. Boşançılık, gündelikçilik, temizlikçilik, dilencilik, fahişlik, büyücülük ve çiçekçilik yaparlar. Ailede en büyük otorite ise babadır.

Göçebe yaşamı tercih eden çingenerler, yerleşiklere oranla daha zengindir ve bunlar yerleşik yaşama geçmeyi reddetmektedir. Çünkü göç, onların yaşamının ayrılmaz bir parçasıdır.

Günümüzde pek çok çingene grubunda sembolik bir işlevi olan çeribaşı, bazı gruplarda çok önemli bir işleve sahiptir ve çingenerlere en otoriter ve karizmatik şahıslardır.

03 Sebül 2007

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

AKADEMİK

araştırmalar

YIL 1 SAYI 4 BAHAR 1997

Sosyal Bilimler Dergisi

Tank Buğra'nın Tiyatro Eserlerine Genel Bir Bakış	Feridun ALPER
Kadın Yazını	S.Zeki BAYRAM
Lise Öğrencilerinin Psikolojik Gereklerinin Örüntüleri	Mücahit DİLEKMEK
Erzurum İlindeki Arkeolojik Araştırmaların Tarihiçesi II	K.Serdar GİRGİNER
Azerbaycan'da Arazboyu Abideleri Hakkında Yöneten-Yönetilen İlişkinin Mahiyeti ve Kuvvetler İlkesi Açısından Siyasal Rejimler	Meşedihanım NİMET
Yeni Roman ve Alain-Robbe-Grillet	Uğur K. ODABAS
Teolojik Önermelere Analitik Yaklaşım	Hayrettin ORHANOĞLU
Eski Türkçede Geniş Zaman	Çev. Zeki ÖZCAN
Çingene Hayat Tarzı ve İnanç	Çağrı ÖZDARENDELİ
Felsefe ve Felsefe Tarihi	A.Rafet ÖZKAN
Mehmet Akif'in Gözüyle Çocuk	Çev. Kazım SARIKAVAK
Van İdare Mahkemesinde Eğitimle İlgili Açılan Davalar	Alev SINAR
Hinzorik (Taşoluk) Köyü-Tortum Heyelanı (1889)	Cem TOPSAKAL
Ölüm Korkusu İle İlgili Bazı Felsefi Tavırlar	Selahattin TOZLU
Türk Aydınının Kutsa Putu: Oryantalizm	Ruhattin YAZOĞLU
Sosyolojik Açıdan Tanzimat ve Sonuçları	Özcan YENİÇERİ
Kitap Tanıtımı (Üç Nesil, Üç Hayat)	Naşide YILDIRIM
	Erdoğan ERBAY

1997

4

BAHAR

Çingener (031005)

KARADENİZ İLİMLERİ DERGİSİ

ÇİNGENE HAYAT TARZI VE İNANCI

Ali Rafet ÖZKAN*

Türkiye'de çingener üzerinde şimdiye kadar akademik düzeyde bilimsel bir çalışma yapılmamıştır. Bundan dolayı da halkımızın çingener hakkında fazla bir bilgisi bulunmamaktadır. Çingener kimdir?, Nereden gelmişlerdir?, Neye inanırlar?, Nasıl ibadet ederler?, Örf, adet ve gelenekleri nelerdir?, Nikah, defin gibi önemli olayları nasıl ifa etmektedirler? gibi soruların cevapları Türkiye'de henüz bulunmamıştır. Bu çalışma, ilkimizdeki çingenerlerin genel tarihini, yaşayış tarzlarını, inançlarını, kimlikleri ve şu andaki durumunu tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Biz burada öncelikle çingene kavramı, çingenerlerin menşei ve tarihlerini aydınlığa kavuşturduktan sonra, çingenerlerin hayat tarzı ve inançları üzerinde durmak istiyoruz.

Çingene kavramı, Batı'daki kullanımıyla "Rom" (çoğulu Roma), çingenerin kendi ifadeleriyle "Roman" kelimesinin menşei tam olarak aydınlatılmış değildir. Çünkü bu kavram üzerinde bir çok görüş ileriye sürülmüştür. Biz bu görüşlerin hepsini olmasa da önemli gördüğümüz bir kaçını zikredeceğiz.

Çingenerlerin dil ve menşeleri üzerine çalışmış olan XIX. yüzyılın en meşhur alimlerinden August Friedrich Pott ve Franz Miklosich, "rom" kelimesinin Hint kast sisteminin en alt tabakasının müzisyenleri veya şarkıcıları olan "dōma" veya "dōmba"lardan geldiği görüşündedir¹.

Parisli çit araştırmacısı Jan Kochanowski ve Pencablı W. R. Rishi, rom kelimesini Ramayana ve Mahabharata destanlarının efsane kahramanları "Rama" ile irtibatlandırmayı denemişlerdir².

İran'daki çingener arasında rom ifadesi bilinmemektedir. Farsça'da çingene için "kevlî" kelimesi kullanılmaktadır. Bu kevlî kelimesi; Behram Gur (420-438) zamanında Hindistan'dan İran'a gelmiş olan grup veya tıfife anlamına gelmektedir³, Ermenistan'da onlar Lom şeklinde

* Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

¹ Pott, August Friedrich; *Die Zigeuner in Europa und Asien*, Leipzig 1964, s. 48-50.

² Tomasevic, Nebojsa Bato-Djuric, Rajko; *Roma. Eine Reise in die verborgene Welt der Zigeuner. Aus dem Englischen von Uta Haas, Titel der englischen Originalausgabe Gypsies of the World*, Köln 1989, s. 25.

³ Kevlî kelimesi hakkında geniş bilgi için bkz. Muhammed Beşîrî, *Ferheng-i Saba*, Saba Yayınları, 4. Baskı, Tahran 1345, s. 862.

ifade edilirler. İspanya'da insan ve kara gibi anlamlara gelen Kalo (çoğulu Kale)⁴, İtalya ve Almanya'da ise Sinto (çoğulu Sinti) şeklinde ifade edilmektedir⁵. Oysa bunlar ilkimizde çingene genel adı altında anılırken, bazı yörelerde kıptî, esmer vatandaş, poşa, mutrib, köger, elekçi gibi isimlerle de ifade edilmektedirler. Ancak çingener kendilerini "Roman" kelimesiyle ifade etmektedirler.

Rom kelimesi Sanskritçe "adam" manasına gelmektedir⁶. Bundan dolayı çingener avatanlarının dillerine sadık kalarak kendilerini Roman tabirini kullanmaktadırlar. Aynı şekilde bunlar Avrupa'da Roma genel adı altında anılmaktadırlar.

Batı'da kullanılmakta olan "çigani" kelimesinin menşei hakkında çok farklı kanaatler ortaya atılmıştır. Bunlardan en yaygın olanı; "Çigani" isminin Batı Anadolu'da çok önceleri yaşamış olan "Atsigani" yahut "Athiganoi" isimli gnostik mezheple irtibatlandırılmıdır. Bahılı bilim adamlarının pek çoğunun kanaatine göre bu "Athiganoi" kavramından Atsiganos (Yunanca), Acigan (Bulgarca), Cygan (Lehçe), Cykan (Rusça), Cigano (Portekizce), Tsigane (Fransızca) ve Çingene (Türkçe) kelimeleri türetilmiştir⁷.

Çingene kavramıyla ilgili bir diğer kanaate göre; çingenerler Farsça ve Türkçe'de kullanılan âhen-ger (âhen=demir, ger=yapan)⁸ sözü ile daha sonra Anadolu'da Milat'ın önce doğmuş gnostik mezhep olan "Athiganoi" ile münasabet kurmuş ve bu iki kelimenin karışımından da çingene ismi doğmuştur⁹.

⁴ Genner, Michael; *Spartakus. Eine Gegen-geschichte des Altertums nach den Legenden der Zigeuner*, 1. Auflage, München 1979, Band 1 / s.10.

⁵ Tomasevic - Djuric, s. 25.

⁶ Strayer, Joseph R.; "Gypsies", *Dictionary of the Middle Ages (DMA)*, Joseph R. Strayer, Editor in Chief, New York 1985, Vol. VI / s. 40.

⁷ Vossen, Rudiger; *Zigeuner. Roma, Sinti, Gypsies. Zwischen Verfolgung und Romantisierung*, Frankfurt am Main 1983, 21; Tomasevic - Djuric, s.26; Strayer, DMA, VI / s. 40.

⁸ Bu kelime için bkz. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Sözlük*, Hazırlayanlar, Abdullah Yeğin-Abdülkadir Badıllı- Hekimoğlu İsmail-İlham Çalın, İstanbul 1981, I / s. 46.

⁹ Wiener, Leo; "Gypsies as Fortune-Tellers and Blacksmiths", *Journal of the Gypsy Lore Society, New Series. (J.G.L.S.) (N.S.)*, Liverpool, 1909, s. 15; Gonda, Jan; *Die Religionen Indiens. I. Veda und alterer Hinduismus. In der Reihe: Die Religionen der Menschheit*, Stuttgart 1960, Bd. XI / s. 299.

031065

EK

ÇİNGENELER

Gilliat-Smith, B. J.

A gypsy tale from East Bulgarian Moslem nomads .-- 1912-13 ISSN: 0017-6087 : Journal of the Gypsy Lore Society, vol. N. S. 6 pp. 141-144, (1912-13)

Kahle, P. E.

A Gypsy woman in Egypt in the thirteenth century A. D .-- 1950 ISSN: 0017-6087 : Journal of the Gypsy Lore Society, vol. 29 pp. 11-15, (1950)

30 Nisan 2018

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKUMAN

- 6003 FASSANELLI, Benedetto. «Piccoli egitti» tra Cristianita e Islam. Presenze zingare nel Mediterraneo orientale (Secc. XV-XVII). *Quaderni Storici*, 49 ii / 146 (2014) pp. 349-382. Gypsy communities in the territory between the Adriatic Sea and the Bosforo. Abstract(s): English.

Zingeler
031065

2484 LUCASSEN, Leo & WILLEMS, Wim. The weakness of well-ordered societies: gypsies in Western Europe, the Ottoman Empire, and India, 1400-1914. *Review (Fernand Braudel Center)*, 26 iii (2003) pp.283-313.

15 MAR 2004

Angene (Tesk)

MADDE KATILANLARI TAN

TABLO-3
OSMANLI DEVLETİNİN BALKAN DEVLETLERİNDEN GERÇEKLEŞTİRDİĞİ İTHALAT KIYMETİ (Kuruş)
1908-1913

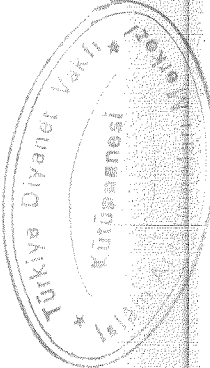
ÜLKE	1908		1909		1910		1911		1913		Toplam Osm. Dev. İhr. Yeri % 4.9
	Toplam Osm. Dev.	İhr. Yeri % 1.2	Toplam Osm. Dev.	İhr. Yeri % 1.2	Toplam Osm. Dev. İhr. Yeri % 3.0	106.956.152 % 2.5	122.783.817 % 2.7	193.724.599 % 0.8	13.718.057 % 0.6	27.010.138 % 0.6	
ROMANYA	40.174.592	% 1.2	113.128.942	% 3.0	106.956.152	% 2.5	122.783.817	% 2.7	193.724.599	% 4.9	
SİRBİSTAN	9.532.154	% 0.2	33.944.856	% 0.9	46.268.480	% 1.0	39.965.885	% 0.8			
YUNANİSTAN	43.020.286	% 1.2	37.323.486	% 1.0	25.013.088	% 0.5	28.496.333	% 0.6			
BULGARİSTAN	135.543.715	% 2.2	119.153.386	% 3.2	200.286.237	% 4.6	146.210.025	% 3.2			
KARADAG	656.322	% 0.01	662.692	% 0.01	479.124	% 0.01	1.692.911	% 0.03			

Kaynak; 1324, 1325, 1326, 1327 ve 1329 Ticaret-i Hariciye İstatistikleri

TABLO-4
OSMANLI DEVLETİNDEN BALKAN DEVLETLERİNE GERÇEKLEŞEN İHRACAT KIYMETİ (Kuruş)
1908-1913

ÜLKE	1908		1909		1910		1911		1913		Toplam Osm. Dev. İhr. Yeri % 2.9
	Toplam Osm. Dev. İhr. Yeri % 2.0	40.601.378 % 0.8	52.939.883 % 1.4	60.926.550 % 2.4	62.684.905 % 2.9						
ROMANYA	38.379.476	% 2.0	40.601.378	% 0.8	52.939.883	% 1.4	60.926.550	% 2.4	62.684.905	% 2.9	
SİRBİSTAN	9.872.637	% 0.5	15.834.255	% 2.1	30.392.555	% 1.8	13.406.306	% 0.5			
YUNANİSTAN	43.603.202	% 2.3	42.081.169	% 2.1	38.198.691	% 1.8	43.859.262	% 1.7			
BULGARİSTAN	56.819.165	% 3.0	74.568.678	% 3.8	79.711.569	% 3.2	68.441.111	% 2.7			
KARADAG	2.305.984	% 0.1	2.352.769	% 0.1	5.047.665	% 0.2	1.973.589	% 0.07			

Kaynak; 1324, 1325, 1326, 1327 ve 1329 Ticaret-i Hariciye İstatistikleri

OTTOMAN GYPSIES AND THE HEAD TAX COLLECTION:
A CASE STUDY OF THE GYPSIES LIVING IN SILISTRE IN 1843¹

- Çingene (Türk)
- Cizye
- Silistre

Dr. Emine DİNGEÇ

Özet

OSMANLI ÇİNGENELERİ VE CİZYE VERGİSİ:

1843 TARİHLİ CİZYE DEFTERİNE GÖRE SİLİSTRE'DE ÇİNGENELER

Osmanlı devlet gelirleri arasında, Gayri Müslimlerden alınan cizye vergisi önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle cizye defterlerinin kayıtları dikkatli bir şekilde tutulmuştur. Bu kayıtların bir örneğini teşkil eden 1843 tarihli Silistre ve çevresi çingene cizye defteri bu çalışmamıza ışık tutmaktadır. Deftere kaydedilen kişilerin adı, baba adı, yaşı, verdiği cizye miktarı, varsa mesleği nadir de olsa kişisel özellikleri, cizye ödemede bir kusuru varsa nedeni açıklanarak yazılmıştır. Bu ayrıntılardan yola çıkarak burada yaşayan çingenelerin sosyal ve ekonomik durumları belirlenmeye çalışılmıştır. Gayri Müslimlerden alınan cizyenin, Müslüman olsun olmasın çingenelerden de alındığı tespit edilmiştir. Aynı tarihteki cizye verilerine göre çingene nüfusu, Silistre ve çevresinde 1302 kişiye ulaşmaktadır. Genç nüfus oranı fazla olduğu gibi en yüksek dilimden cizye verme oranı da fazladır. Cizye ödemede hasta, sakat ve yaşlı olanların durumları gözönünde tutulmuştur. Yerleşik ve göçebe olmaları, cizye ödeme sorumluluğunu değiştirmemektedir.

Silistre, which is located in the northeastern Bulgaria and on the shores of the Tuna, joined the Ottoman Empire between the years 1388-1389². During the Ottoman Empire's conquest of Rumelia, Grand Vizier Çandarlızade Ali Pasha conquered Pravadi, Şumnu and Tırnova with thirty thousand soldiers. Although, during the negotiations between the King Şişman and Sultan Murad, Silistre was decided to be given under the control of the Ottoman Empire, Çandarlızade Ali Pasha included Silistre into the boundaries of the Empire by conquering Niğbolu and Ruscuk because the King did not confront with the decision³.

After the conquest of Silistre, it became a Sanjak and such East Bulgarian cities as Yanbolu, Aydos, Karınabad, Varna, and Sumnu were administratively

¹ Bu makale 8-14 Temmuz tarihleri arasında Londra'da düzenlenen 15. Ciepo Sempozyumunda bildiri olarak sunulmuş olup, yeniden incelenerek düzenlenmiştir.

² Pars Tuğlacı, Bulgaristan ve Türk-Bulgar İlişkileri, İstanbul, 1984, p. 391.

³ İsmail Hakkı Uzuncarsılı, Çandarlı Vezir Ailesi, Ankara, 1988, p. 33.

Gipsiches.
(Turk)

2nd millennium palace of Mari (Parrot, pp. 20 ff., 45 ff., 104 ff.). In 3rd millennium Egypt, lime, gypsum, and a mixture of both were used, e.g., in the pyramid of Che-fren (Neuburger, pp. 406 ff.). In the Central Asian Bronze Age site of Togolok and Gonur in Margiana (Marv), Turkmenistan (Sarianidi, 1990, p. 161; 1993, fig. 20.35, 36, 40; Hiebert, pp. 15 ff., 121, 126, 198), and Jarkutan in Uzbekistan (Askarov, pl. 53 f.) gypsum plaster on walls, floors, and floor installations were excavated. In the Achaemenid palaces at Persepolis, floors, walls, and wooden columns were coated with colored and painted gypsum (E. F. Schmidt, pp. 31 ff. 55, 159 ff. 222, 285 ff.; Tajwidi, pp. 177 ff.). A fundamental change and an enormous expansion of the use of gypsum in the Oriental, especially the Iranian, world began with the development here of vaulted stone and brick architecture during the Parthian period. With its vulnerability to water negligible in the arid Oriental countries, the technical and economical advantages of gypsum were fully exploited and it became the prevalent binding agent of masonry constructions up to present. The fast-setting quality of gypsum made possible the adoption for stone and fired-brick architecture of the age old system of mud brick vaulting with pitched courses, thus bringing about the replacement of columnar halls by monumental vaults. Vaulting with pitched courses starts from a back wall or any other supporting element and practically glues half rings of bricks or flat stones one in front of the other, each stone stuck into the pasty gypsum mortar where it is fixed within a moment (Reuther, pp. 422 ff., 498 ff.). The method avoids centering, thus adding the saving of centering wood to the energy saving, low temperature firing of gypsum production. Since Sasanian time gypsum was used for producing prefabricated construction elements, armed with reeds or sticks, e.g., beams and lintels, and later on curved struts as assisting elements for arches, domes, and vaulting with pitched courses (Huff, pp. 155 ff.). Being a perfect background for painted decoration since its first appearance as wall plaster, gypsum was widely used for architectural stucco relief since Parthian time (Kröger).

Bibliography: A. Askarov and T. Shirinov, "Le temple du feu de Džarkutan," in P. Bernard and F. Grenet, eds., *Histoire et cultes de l'Asie centrale préislamique*, Paris, 1991, pp. 129 ff. O. Aurenche, "Répartition chronologique et spatiale de quelques traits architecturaux du Proche Orient ancien," in *Préhistoire du Levant*, Colloques Internationaux du Centre National de la Recherche Scientifique, Lyon, 10-14 June 1980, Paris, 1981, pp. 503 ff. R. Besenval, *Technologie de la voûte dans l'Orient ancien*, Paris, 1984. R. Boehmer, "Gipsstein," in *RIA III*, pp. 379-80. H. Çambel and R. Braidwood, "Çayönü Tepesi," in R. Boehmer and H. Hauptmann, eds., *Beiträge zur Altertumskunde Kleinasien. Festschrift für K. Bittel*, Mainz, 1983, p. 155. H. Hauptmann, "Ein Kultgebäude in Nevalı Çori," in M. Frangipane et al., eds., *Between the Rivers and over the Mountains, Archaeologia Anatolica et Mesopotamica Alta Palmieri Dedicata*, Roma, 1993,

pp. 37 ff. D. Huff, "Fertigteile im iranischen Gewölbebau," *AMI* 23, 1990, pp. 145 ff. K. Kenyon, *Digging up Jericho*, London, 1957. Idem, *Excavations at Jericho III. The Architecture and Stratigraphy of the Tell*, London, 1981. F. T. Hiebert, *Origins of the Bronze Age Oasis Civilization in Central Asia*, Cambridge, Mass., 1994. D. Kingery, P. Vandiver, and M. Prickett, "The Beginnings of Pyrotechnology, Part II: Production and Use of Lime and Gypsum Plaster in the Pre-Pottery Neolithic Near East," *Journal of Field Archaeology* 15/2, 1988, pp. 219 ff. J. Kröger, *Sasanidischer Stuckdekor*, Mainz, 1982. H. Lenzen, *14. Vorläufiger Bericht über die von dem Deutschen Archäologischen Institut und der Deutschen Orient-Gesellschaft aus Mitteln der Deutschen Forschungsgemeinschaft unternommenen Ausgrabungen in Uruk-Warka*, Berlin, 1958. A. Neuburger, *Die Technik des Altertums*, Leipzig, 1919. A. Parrot, *Mission archéologique de Mari II. Le palais*, Paris, 1958. L. Rehhoff, P. Akkermans, E. Leonardsen, and I. Thuesen, "Plasters, Gypsum or Calcite? A Preliminary Case Study of Syrian Plasters," *Paléorient* 16/2, 1990, pp. 79 ff. O. Reuther, "Parthian Architecture: A History," in *Survey of Persian Art*, pp. 411-44. Idem, "Sāsānian Architecture. A History," *ibid.*, pp. 493-578. G. Rollefson, "The Uses of Plaster at Neolithic 'Ain Ghazal, Jordan," *Archeomaterials* 3/1, 1989, pp. 33 ff. V. Sarianidi, "Togolok 21: An Indo-Iranian Temple in the Karakum," *Bulletin of the Asia Institute*, N. S. 4, 1990, pp. 159 ff. Idem, *12des govorit Zaratuštra*, Moscow, 1993. E. F. Schmidt, *Persepolis I*, Chicago, 1953. J. Schmidt, *26. und 27. vorläufiger Bericht über die ... Ausgrabungen in Uruk-Warka 1968-1969*, Berlin, 1972. A. Tajwidi, *Dānestanihā-ye novin dar bāra-ye honar o bāstān-senās-e 'asr-e Haḡāmanēš bar bonyād-e kāvēšhā-ye panj sāla-ye Taḡt-e Jamšid*, Tehran, 1355 Š./1976. H. E. Wulff, *The Traditional Crafts of Persia. Their Development, Technology, and Influence on Eastern and Western Civilizations*, Cambridge, Mass. and London, 1966, pp. 108 ff., 125.

(DIETRICH HUFF)

GYPSY. This entry will be treated in two sections:

- i. *Gypsies of Persia*
- ii. *Gypsy Dialects*

i. GYPSIES OF PERSIA

Gypsies are generally referred to by the term *kowli* in Persian, seemingly a distortion of *kāboli*, i.e., coming from Kabul, the capital of Afghanistan. It is not at all certain, however, that all the groups referred to as *kowli* are authentic gypsies; nor that only the groups referred to as *kowli* should be considered as gypsies. The fact is that almost everywhere in Persia there are groups with characteristics similar to those of the Gypsies, but they are called by different names, sometimes designating their geographic or ethnic origin, sometimes their social sta-

20 Eylül 2014

- 12298 KÖSE, Yavuz. Consume together: some glimpses into Ottoman consumer behaviour. *Many ways of speaking about the self: Middle Eastern ego-documents in Arabic, Persian and Turkish (14th-20th century)*. Ed. Ralf Elger, Yavuz Köse. Wiesbaden: Harrasowitz, 2010, (Mizân: Studien zur Literatur in der Islamischen Welt, 18), pp.201-220. [Based on a set of letters addressed to Ottoman newspapers in late 19th century - early 20th century.]

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

TÜRKİYE DİYANET VAKFI
GENEL MERKEZİ

Sayı : 0314.P/026/
Konu : İslam Ansiklopedisi

Ankara ...../...../ .....

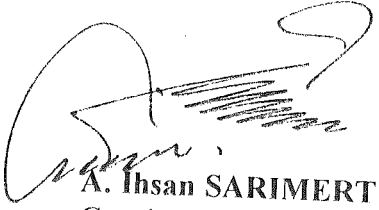
26.02.03 00599

İSLAM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ : 19.02.2003 tarih ve 340 sayılı Diyanet İşl. Bşk.lığı Evrak Akış ve Talimatı Fişi ve eki Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkanlığı'nın yazısı.

İlgi Diyanet İşleri Başkanlığı Evrak Akış ve Talimat Fişi ekinde Vakfımıza intikal ettirilen, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkanlığı'na ait yazı ve ekleri ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

A. İhsan SARIMERT
Genel Müdür

TDV	
İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ	
03 Mart 2003	
Gelen Evrak Sayı :	0137
Eki :	11 sayılı
İlgili Birimi :	İDİM - Sip. Takip

Ktp. ve Sip-T. M. lerine
2.3.13
7
E. Bülent Öllü
03.03.2003
Fatih
ekleri Gıngöre

EKİ : MEB. Yayınlar Dairesi Başkanlığı'nın yazısı ve ekleri.